

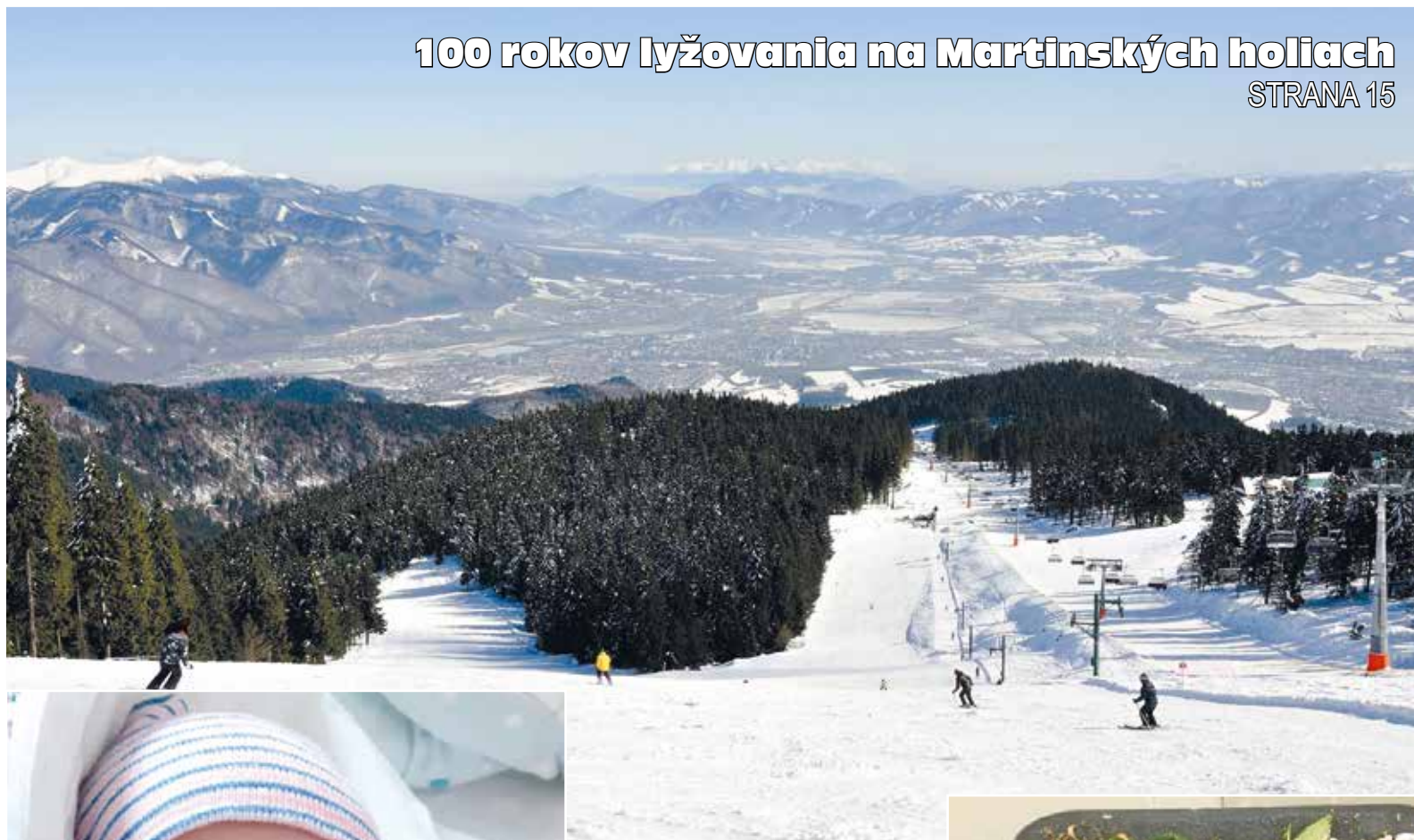
Január 2021
Číslo 1, ročník 2

MARTIN

Martinské noviny

Mesačník správ z mesta pre obyvateľov...

100 rokov lyžovania na Martinských holiach
STRANA 15

Zuzanka bola prvá
STRANA 3

**Priority mestských
častí 2021**

**Triedenie
kuchynského
odpadu**

STRANA 7 až 9

PRÍHOVOR ŠÉFREDAKTORKY

Milé Martinčanky, milí Martinčania,

úderom polnoci 31. decembra sme uzavreli rok 2020. Rok mimoriadne náročný, ťažký a smutný. Vlasti na Silvestra nikto z nás ani len netušil, čím všetkým si budeme musieť prejsť. A žiaľ, podľa predpovedí odborníkov, ešte ani zďaleka nejdeme „z kopca“. Čo už si má teda človek v takejto neistej situácii pri vstupe do nového roka počať? Ja sama som si vždy na prelome rokov dávala všemožné predsavzatia, ktoré ale aj tak zostali už v prvých januárových dňoch zabudnuté. Tentoraz som však na moje plány či túžby o polnoci ani nepomyslela. Celkom prirodzene. Počas celého ťažkého minulého roka som si totiž až príliš intenzívne uvedomovala, že oveľa dôležitejšie, ako všetky moje predsavzatia, plány či sny je skutočnosť, že som tu a že sú tu so mnou tí, bez ktorých by môj život nemal zmysel. Uvedomila som si, čo je naozaj dôležité a aké krehké a nevyspytateľné môže byť slovo „zajtra“. Rok 2020 bol naozaj mimoriadne veľkou a ťažkou skúškou a neviem ako iným, ale mne dal naozaj poriadnu životnú lekciu.

Namiesto predsavzatí som si tentoraz pri vstupe do roku 2021 priala sama sebe hlavne oveľa viac pokory a vďaky, viac ohľaduplnosti, viac súcitu, viac ochoty, viac túžby porozumieť a pomôcť iným, viac času, ktorý budem venovať najbližším. A prajem si aj viac nadhľadu, aby som si z mnohých „zaručených“ informácií vedela vybrať tie správne a hlavne, zachovať si chladnú hlavu.

Prajem si, aby nás čakali krajšie zajtrajšky, aby sa nepolarizovala spoločnosť, aby človek rešpektoval iného človeka, aj keď nezdieľa rovnaký názor, aby sme nezabúdali na pomoc iným (nikdy nevieme, kedy o ňu budeme žiadať, alebo ju potrebovať my). Prajem si, aby sa priateľstvá netrhali kvôli rozdielnym politickým názorom a presvedčeniam, aby sme nesúdili ľudí podľa „zaručených“ informácií zo sociálnych sietí. Prajem nám viac spolupatričnosti a súcitu, aby nikto z nás nezabudol na to krehké a nevyspytateľné slovo „zajtra“. Zo všetkého najviac Vám však všetkým, milí Martinčania, prajem z celého srdca hlavne pevné zdravie!

Martina Veselovská, šéfredaktorka

NOVOROČNÝ PRÍHOVOR

Milí Martinčania,

január je symbolom nových začiatkov, predsavzatí, plánov, chuti meniť staré zvyky a pustiť do života niečo nové. Január 2021 je však trochu iný. Nikto z nás by ešte pred rokom nepovedal, že koniec roka prežijeme zákazom vychádzania, pretože od marca naše životy riadi koronavírus SARS-CoV-2. V priebehu niekoľkých týždňov sa samozrejme veci zmenili na zakázané, naučili sme sa nosiť rúška a možno trochu podozrievavo hľadiť na každého, čo trochu zakašle. Asi každá generácia si musí niečo nečakané zažiť a nám rok 2020 ukázal, že v živote istoty takmer neexistujú. Covid nám pripomenul, že zdravie je tá najvyššia hodnota, a že najväčšou cennosťou je rodina a dobrí priatelia. Dnes stojíme na prahu nového roka. Poučení minulosťou a plní nádeje a viery, že bude lepší a úspešnejší. Veď aj jednotka, ako posledné číslo v novom roku, je symbolom nových začiatkov a zmien.

Martinčania, želim Vám, aby bol najbližší rok oveľa lepší ako ten predošlý. Slúbme si, že si počas neho budeme viac pomáhať a viac si vážiť stretnutia s rodinou, či priateľmi možno už aj bez strachu z nákazy seba či iných. Nech v meste opäť zavládne čulý ruch, námestia sa zaplnia a do mesta sa vráti život. Áno, je pred nami ešte niekoľko ťažkých týždňov, ale tie určite zvládneme. Našou motiváciou bude nádej v krajší zajtrajšok a v slobodný život, ktorý nám tak chýba. Teraz si ho však budeme vážiť viac. Dovoľte mi, aby som Vám do nadchádzajúcich dní poprial veľa zdravia, odvahy, trpezlivosti a, predovšetkým, nádeje a odhodlania, ktoré určite budeme všetci potrebovať.

Ján Danko, primátor mesta Martin

Priznanie k dani z nehnuteľnosti je potrebné podať do konca januára

Všetci obyvatelia mesta, ktorí v roku 2020 nadobudli nehnuteľný majetok (pozemok, byt, garáž, rodinný dom, rekreačnú chatu, chalupu a pod.), alebo u nich nastali zmeny okolností na vyrubovanie dane z nehnuteľnosti (stavebné povolenie, kolaudačné rozhodnutie – zmena užívania stavby, dedičstvo), resp. ho vlni predali, sú povinní doručiť na ekonomický odbor Mestského úradu v Martine vyplnené tlačivo „Priznanie k dani z nehnuteľností, k dani za psa, k dani za predajné automaty a k dani za

nevýherné hracie prístroje“ a prílohu na tlačive podľa druhu nehnuteľnosti a to najneskôr do 31. januára 2021. Uvedené tlačivo je k dispozícii na Mestskom úrade v Martine v klientskom centre, na oddelení dane z nehnuteľností, ako aj na webovej stránke mesta www.martin.sk, odkiaľ si tlačivo môže daňovník stiahnuť.

Povinnosť doručiť do konca januára priznanie k dani z nehnuteľnosti sa týka fyzických osôb – podnikateľov, ako aj právnických osôb.

Do konca januára je nutné uhradiť daň za psa

Do konca januára je zároveň potrebné uhradiť daň za psa. Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktorý je v platnosti od 1. 1. 2005 totiž stanovil, že daň za psa je od roku 2006 splatná bez vyrubovania do 31. januára. V praxi to znamená,

že daňovník je povinný splniť túto povinnosť aj bez doručenia platobného výmeru.

Vzhľadom na meniacu sa pandemickú situáciu, je vhodné sledovať na webovej stránke mesta upresňovanie opatrení na mestskom úrade (www.martin.sk).

TVT

Zber vianočných stromčekov

Vianoce sú už síce za nami, no mnohí sa ešte stále nevieme rozlúčiť s vianočnou výzdobou. Pre tých, ktorí sa ale rozhodli, že už naozaj nastal jej čas, s bezplatnou likvidáciou živých vianočných stromčekov opäť pomôže spoločnosť Brantner Fatra, s. r. o. So zberom vianočných stromčekov sa síce začalo hneď po sviatku Troch kráľov, teda siedmeho januára, no pre tých, ktorí si chcú čaro sviatkov vo svojich domácnostiach predĺžiť čo najviac, spoločnosť bude

vyslúžilé stromčeky zbierať až do konca mesiaca. Obyvatelia mesta Martin môžu vianočné stromčeky ukladať k stanovištiam zberných nádob, alebo ich bezplatne odovzdať na zbernom dvore (www.brantner.sk). Vyslúžilé vianočné stromčeky budú následne štiepkované a využité na ďalšie energetické zhodnotenie. Preto pracovníci spoločnosti žiadajú obyvateľov, aby stromčeky zbavili všetkých ozdôb, ktoré sa na nich nachádzajú.

TVT

Mobilita a parkovanie

■ **Lepšie ekonomické podmienky zvýšili počet automobilov v rodinách. Takáto zmena nastala za päťdesiat predošlých rokov v našom meste.**

Jedna z najväčších výziev budúcnosti je zabezpečenie mobility ľudí a tovarov. Problémom je, že rastúcu mobilitu zabezpečujeme na nevyhovujúcej existujúcej infraštruktúre a dopravnými prostriedkami, ktoré majú negatívny vplyv na životné prostredie. V súčasnosti podmienkou povolenia novej výstavby je hlavne dodržanie počtu parkovacích miest a napojenie na komunikačnú sieť, avšak posúdenie potrieb budúcich generácií úplne absentuje. Otázkou je, kto má byť garantom takýchto posúdení?

Disponibilné kapacity

Zvyšovanie životnej úrovne, nárast počtu motorových vozidiel, ale aj nepostačujúce investície do dopravnej infraštruktúry a kvality mestskej hromadnej dopravy spôsobujú dopravné problémy nielen v Martine, ale aj vo všetkých našich mestách. Z tohto dôvodu sa parkovanie a „dopravné kolóny“ stali asi najpopulárnejšou témou v komunálnej politike. Veľkým problémom je aj negatívny trend v delbe dopravnej práce, kde stále rastie podiel jász v individuálnej automobilovej doprave, klesá podiel hromadnej dopravy a podiel cyklistiky

■ NOVÝ MARTIN – pešia zóna, 20. roky 21. storočia

je percentuálne zanedbateľný. Snaha zavádzať vozidlá na elektrický pohon je dobrá z pohľadu životného prostredia, ale vôbec nerieši otázky kapacity ciest a potreby parkovísk. Ak sa vrátíme k parkovaniu, možno konštatovať, že problémy s kapacitami parkovania sú hlavne v existujúcej staršej zástavbe a v historických centrách, kde sa parkuje prevažne na komunikáciách a verejných priestranstvách, čo výrazne obmedzuje plynulosť a bezpečnosť premávky, obmedzuje budovanie cyklistických pruhov a zhoršuje životné prostredie. Parkovanie je pritom integrovaná súčasť mestskej mobility a má zásadný vplyv na spokojnosť obyvateľstva a kvalitu verejného priestoru a životného prostredia. Parkovacie kapacity v novej zástavbe sú z hľadiska dnešných potrieb vďaka dodržiavaniu STN (Slovenská technická norma) dostatočné, problémom je

■ STARÝ MARTIN – centrum, 70. roky 20. storočia

však ich nevyužívanie či už pre vysokú nadobúdajúcu cenu alebo len vyhradenie pre limitovaný okruh návštevníkov.

Dopravná obsluha

Ak chceme zabezpečiť kvalitnú dopravnú obsluhu v našom meste pre súčasnosť aj do budúcnosti, je nevyhnutné zmeniť trend v delbe dopravnej práce a preferovať využívanie hromadnej dopravy a nemotorových druhov dopravy. Jedna z možností sú urbanistické riešenia, kde sú zdroje a ciele dopravy dostupné nemotorovou dopravou (cyklisti a peši), vytvárajú k tomu podmienky výstavbou infraštruktúry a poskytovať kvalitnú mestskú hromadnú dopravu na vzdialenejšie ciele. Toto riešenie je skôr dlhodobé a vyžaduje komplexný prístup. Druhá možnosť, ktorá je použiteľná operatívne, je regulácia parkovania. Nemyslí sa tým spoplatnenie parkovania, ale účinný nástroj na zníženie podielu automobilovej dopravy, a tým aj zlepšenie životného prostredia. Nevyhnutnou podmienkou je definovať ciele, čo chceme dosiahnuť a spôsoby, ako ich dosiahneme.

Je naivné si myslieť, že určité obmedzenia sa budú týkať len „tých druhých“ a ja, „volič-obyvateľ“, budem jazdiť autom po svojom meste po prázdných uliciach. Asi najcitovanejší autor na túto tému je Donald Shoup, profesor mestského plánovania na UCLA a autor knihy The High Cost of Free Parking (Vysoké náklady bezplatného parkovania). Názov jeho knihy vystihuje podstatu, že neexistuje bezplatné parkovanie. Vždy ho niekto zaplatí. Regulácia parkovania si, samozrejme, vyžaduje vyznačenie parkovacích miest na uliciach, inštaláciu značenia, a najmä kontrolu, čo prispieva k poriadku v meste. Na základe skúseností zo zahraničia zavedenie regulácie parkovania môže priniesť až 30 % zníženie jász autom pri hľadaní miesta na parkovanie a podstatné zníženie používania áut dochádzajúcimi do mesta.

Miroslav Lepeta, Igor Dula, CSc.

a Rudolf Surový,

Slovenská parkovacia asociácia (SPA)

Turiec, a. s.

CamCar v Martine

Mesto Martin v spolupráci s TURIEC, a. s., a Mestskou políciou mesta Martin testovali v priebehu jedného mesiaca inteligentné vozidlo na monitorovanie evidenčných čísel vozidiel, ktoré v meste parkovali. Cieľom bolo odskúšať novú technológiu, ktorá poskytuje obraz o statickej doprave v reálnom čase a umožňuje príslušníkom mestskej polície efektívne vyhodnocovať a riešiť priestupky. Inteligentné vozidlo, ktoré na testovanie zapožičala spoločnosť Turiec, a. s., takýmto spôsobom dokáže ovplyvniť správanie vodičov a má taktiež preventívny efekt z hľadiska bezpečnosti. Mestská policia vďaka nemu takmer okamžite vidia, či vozidlo parkuje správne, má platný parkovací lístok alebo kartu a či neporušuje pravidlá cestnej premávky.

Výsledky monitorovania parkovania v meste Martin

Monitorovanie EČV 7. 10. 2020 – 6. 11. 2020	Počet	%
Celkový počet kontrol	21 152	100
Počet evidenčných čísel – Martin	17 456	82,53
Počet evidenčných čísel – ostatní	3 696	17,47
Priemerný počet kontrol za minútu	11	Ø 53
Minútová špička vykonaných kontrol	96	

Zuzanka bola prvá

Prvým bábätkom, ktoré sa v Univerzitnej nemocnici v Martine narodilo v roku 2021 je princezná **Zuzka Fiolková**. Narodila sa 1. 1. 2021 o 6.09 hod., rodičom Katke a Romanovi. Jej príchod na svet nebol jednoduchý, no nakoniec, našťastie všetko dobre dopadlo. Zuzka sa narodila s „modelkovskými“ mierami 3 140 gramov a 49 centimetrov a doma sa sestričky nevedel dočkať 4-ročný braček Matúško. Zuzke aj jej rodine prajeme hlavne pevné zdravie, šťastie a lásku.

TVT

Chvejú sa stromy, aj ľudia

Na Ľadovni medzi panelákmi rastie topol, topol osikový. Ľudia píšu poslancom, že sa obávajú, aby im nepadol na hlavu, keď práve kráčajú okolo neho.

Príslušné úrady už tento naklonený strom riešili a ochranárske združenia sa však postarali o to, aby sa nespíľil. Lebo vraj ešte dobre drží.

Možno drží dobre, ale korene sa mu už nadvihujú nad zem. A nakláňa sa nad chodník. Poslanci za mestskú časť zisťovali situáciu a dostali ubezpečenie, že sa zodpovední pracovníci mestského úradu na strom znovu pozrú.

Osika je známa tým, že sa jej vo vetre chvejú listy a pekne šumia.

A my ako poslanci za mestskú časť potrebujeme vyriešiť, aby sa nechveli ľudia. Od strachu, že na nich v silnejšom vetre celý strom nespadne. Načo teda riskovať? Nie je rozumnejšie vysadiť dva-tri nové stromy?

Nový model MHD v Martine

Nadišla chvíľa, keď sme museli povedať, ako bude v Martine fungovať verejná doprava najbližších 15 – 20 rokov. Doterajší poskytovateľ (SAD zo Žiliny) sa ukázal ako nie celkom výhodný partner. Autobusy sú staré, lístky drahé, prehľad o nákladoch nemáme dostatočný.

Ekonomická komisia mesta Martin odporučila, aby sme sa pustili cestou budovania vlastného mestského dopravného podniku. Následne takýto zámer v zastupiteľstve podporili poslanci, vrátane tých za Ľadoveň – Jahodníky – Tomčany. Akoby aj nie, keď samostatnú martinskú MHD mali niektorí vo svojom volebnom programe.

Nečaká nás ľahká úloha. Bude to náročný a dlhodobý projekt. Ideme do toho preto, lebo na konci vidíme kvalitnejšiu, modernejšiu, ekologickejšiu a lacnejšiu dopravu Martinčanov do práce, do školy, na vlak, do mesta a domov. A ak sa toho chopia odborníci, dá sa čakať, že na Ľadoveň pôjde toľko liniek, koľko si najväčšie martinské sídlisko zaslúži.

**Texty a foto: Imrich Žigo, Marek Belák,
a poslanci MČ Ľadoveň – Jahodníky – Tomčany**

Polopodzemné kontajnery v mestskej časti Stred

Aj v mestskej časti Stred pribudnú nové stojiská pre polopodzemné kontajnery. Ide o ekologické riešenie, lebo kontajnery šetria miesto, znižujú zápach z odpadu a sú zabezpečené proti vandalizmu. V každej mestskej časti mesta Martin sa nachádza jedna lokalita ako pilotný projekt.

Poslanci VMČ Stred v spolupráci s ÚHAM navrhli umiestniť v mestskej časti Stred polopodzemné kontajnery na Ul. Björnsonovej. Projektovú dokumentáciu pripraví MsÚ a nové stojiská budú zrealizované na severnej a južnej strane tejto ulice.

Nové parkovisko na Štúrovom námestí

Na základe dlhodobej požiadavky obyvateľov Štúrovho námestia vznikne tento rok nové parkovisko v západnej časti Štúrovej štvrť. VMČ Stred v spolupráci s Turiec, a. s., vybuduje v lokalite Štúrovo námestie 109/9 a 109/11 osem parkovacích miest pre rezidentov – obyvateľov okolitých bytoviek a premiestni do tejto lokality aj stojisko pre kontajnery z južnej strany námestia, ako to požadovali SVB.

„Je to jeden z posledných pozemkov v okolí ‚Štúrky‘, ktorý patrí mestu a kde môžeme vybudovať parkovacie miesta. Do vnútroblokov určite nepôjdeme, chceme tam zachovať pokojnú oddychovú zónu pre obyvateľov,“ povedal pre Martinské noviny predseda VMČ Stred Bruno Horecký.

Priority MČ Stred 2021

Poslanci VMČ Stred si naplánovali v roku 2021 tieto priority:

- parkovisko s prístupovou komunikáciou za ZUŠ P. Mudroňa,
- nové parkovacie miesta – Štúrovo námestie 9 a 11,
- rekonštrukcia a doplnenie hracích prvkov na detských ihriskách,
- projektová dokumentácia na parkovacie miesta na Ul. P. O. Hviezdoslava 14 – 30,
- revitalizácia Hviezdoslavovho parku.

Knižné búdky

Aj v tomto roku budú osádzať v mestskej časti Stred ďalšie knižné búdky. Vďaka projektu Ďakujem sused, ktorý zrealizovalo Združenie Metro v spolupráci s MsÚ, ÚHAM a VMČ Stred, pribudli v mestskej časti Stred v minulom roku štyri knižné búdky. Jedna je pri Turčianskej knižnici a ďalšie pri železničnej stanici v Martine, pri detských ihriskách na Malej hore a vo Hviezdoslavovom parku.

Poslanci VMČ Stred podporujú tieto aktivity a na základe ich požiadavky ÚHAM vypracoval návrh ďalších miest na osadenie knižných búdok v mestskej časti Stred. Bolo vybraných päť ďalších lokalít: vnútroblok na Ul. Novomeského, na Štúrovom námestí a na Ul. Björnsona, MŠ Tajovského a ZŠ P. Mudroňa. Knižné búdky sa začnú osádzať najprv v areáloch škôl.

Heslo projektu je: Vezmi si knihu, po prečítaní ju vráť, alebo vymeň za inú.

Texty a foto: Bruno Horecký

Priority v MČ Sever na rok 2021

■ **Výbor MČ Sever bude mať v roku 2021 k dispozícii približne 45 000 €. Sú to finančné prostriedky, ktoré mesto Martin poskytuje jednotlivým mestským častiam podľa počtu obyvateľov (7,50 € na občana). Predsedu VMČ Jozefa Krištoffyho sme sa opýtali, na čo budú tieto prostriedky použité.**

V našej mestskej časti prevažuje hromadná bytová zástavba, a preto sa aj v roku 2021 zameriame na rozvoj miestnej infraštruktúry. Patria sem menšie opravy chodníkov, či revitalizácia a optimalizácia parkovacích miest. V tomto smere by sa mohli dočkať aj obyvatelia Ul. Jilemnického č. 2 a č. 55. Nechceme rozširovať parkovacie miesta na úkor zelene a ako

východisko z tejto situácie, keď počet áut narastá, vidíme vo vybudovaní parkovacieho domu. V roku 2021 by sme chceli pripraviť štúdiu, ktorá občanom priblíži ako taký dom bude

vyzerat'. Momentálne sa uvažuje, že by mohol stáť na Ul. Palkoviča, za Kockou. Považujeme za dôležité vysvetliť občanom, že peniaze, ktoré prídu z výberu parkovného sa nestratia, ale zvýšia komfort ich života. Ďalej by sme chceli pokračovať v revitalizácii parku pri Pamätníku hrdinov SNP, pri „Puškách“. Toto pietne miesto, ktoré je počas roka často navštevované, si generálnu opravu určite zaslúži. V predchádzajúcich obdobiach tu bola vybudovaná nová moderná fontána, ktorú využívajú hlavne rodiny s deťmi. Je tu aj detské ihrisko, no sú na ňom staré, zastaralé prvky, ktoré už nezodpovedajú súčasnej legislatíve a z pohľadu bezpečnosti ich bude nutné odstrániť a nahradiť novými, tak aby naše detské ihriská boli bezpečné. Výraznú investíciu, ktorá počíta aj s financiami z celomestského rozpočtu, si vyžiada revitalizácia pri ZŠ Alexandra Dubčeka. Plánujeme odstrániť pne po starých vypílených topoľoch, posunúť plot, vysadiť nové dreviny, ktoré sú vhodné aj pre alergikov a vzniknutý priestor využiť na realizáciu niekoľkých parkovacích miest a prístupového chodníka, aby sa zvýšila bezpečnosť detí idúcich do školy.

Ak to situácia dovolí, radi by sme pre našich občanov pripravili tradičné akcie, ktoré sa uskutočňujú v parku Francúzskych partizánov a zároveň by sme chceli ponad pódium vybudovať altánok, aby našim účinkujúcim neprekazilo program neisté počasie.

POŠKODENÉ UMELECKÉ DIELO

■ **V malom parčíku, za obytným domom na Ul. Jilemnického č. 49, našla ešte v polovici novembra minulého roku hliadka mestskej polície poškodené umelecké dielo. Poslanci za mestskú časť Sever v tejto veci kontaktovali príslušný odbor na mestskom úrade. Aby nedošlo k úrazu, hlavne detí, bolo bezprostredné okolie ohradené zábranami. Zisťovali sme, čo bude nasledovať.**

Umelecké dielo známe ako Spievajúca fontána vzniklo niekedy v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Ide o keramické stĺpy, ktorých kostru tvoria železné tyče. Autorom bol Jozef Danč, ktorý sa v roku 1948 narodil v Priekepe a v roku 2010 na následky úrazu umrel. Ako umelec v slobodnom povolaní (1977 až 1992) sa zúčastnil na mnohých domácich a zahraničných výstavách keramiky a úžitkového umenia. Dielo stojí na mestskom pozemku, no ako sa doteraz podarilo zistiť, mesto Martin nie je podľa dostupných informácií vlastníkom samotného diela. Z tohto dôvodu nie je možné dielo odstrániť a ani premiestniť do depozitu napr. areálu SIM. Pri manipulácii by mohlo dôjsť k jeho poškodeniu a mesto Martin by

riskovalo uplatnenie si náhrady škody. Podľa autorského zákona za stav diela i prípadné poškodenie zdravia zodpovedá vlastník, alebo jeho dedičia. Autor má právo na nedotknuteľnosť svojho diela, vlastníckeho práva sa nemôže vzdať a toto nezaniká ani smrťou. Pracovníci mestského úradu preto pátrajú v kronikách, podkladoch Útvaru hlavného architekta, ale aj stavebného úradu po ďalších informáciách o vlastníctve resp. umiestnení sochy. A aj touto cestou vyzývajú vlastníkov (dedičov), aby sa prihlásili a spoločnými silami tento stav vyriešili.

Texty a foto: Jozef Krištoffy

Nad otázkami obyvateľov

? Na návšteve u známej som videla vaše noviny. Zaujala ma najmä príloha s prehľadom investičných akcií za prvú polovicu volebného obdobia. Doma som si ich chcela dôkladnejšie preštudovať, no v schránke som ich nenašla. Prečo?
Pani Andrea G., 43 r., Záturčie

Distribúciu novín do poštových schránok všetkých Martinčanov nám na základe zmluvy zabezpečuje Slovenská pošta. Roznos novín realizujú ich doručovatelia v rámci svojich rájónov. Vieme, že nie vždy je táto služba, za ktorú riadne platíme vykonávaná na 100 %. Martinské noviny aj v roku 2021 budú vychádzať v prvom týždni každého kalendárneho mesiaca, s výnimkou letných prázdnin. V schránkach by mali byť do konca druhého kalendárneho týždňa. Ak sa noviny ku Vám nedostali, neváhajte nás kontaktovať na www.martinskenoviny.sk, dôležité je uviesť presnú adresu, aby sme to mohli reklamovať. Niekoľko výtlačkov máme aj v redakcii, kde si ich môžete osobne vyzdvihnúť.

? V posledných mesiacoch sa hovorí o triedení tzv. biologického odpadu z domácností. Ako bude zber prebiehať v našom meste. Musím ako občan takýto odpad triediť? Zaplatím za odpad viac v roku 2021? Pán Peter P., 25 r., Sever

Zber a likvidácia všetkého odpadu sa riadi zákonom č. 79/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov. Podľa tejto zákonnej normy, je každý občan pôvodcom odpadu a zákon mu ukladá povinnosť odpad triediť. Vytriedené zložky odpadu sa ďalej spracúvajú. Z plastových fliaš vzniká napr. oblečenie, rôzne rohože, ale aj vegetačné parkovacie miesta. Sklo končí v sklárňach, kov v železiarňach a staré noviny sa zmenia na kancelársky papier. Triedením sa znižuje množstvo komunálneho tzv. zmesového odpadu, ktorý končí na skládkach. Od roku 2021 bude ďalšou zložkou na triedenie aj odpad z domácností. V našom meste sa bude zbierať do nádob, ktoré občania dostanú formou výpožičky a týždenne bude odváňaný na ďalšie spracovanie. Za zber a likvidáciu odpadu každý občan zaplatí poplatok formou miestnej dane, ktorý nie je závislý na množstve vyprodukovaného odpadu. Okrem toho mesto Martin dopláca na túto službu niekoľko stotisíc eur ročne. Na základe rozhodnutia poslancov zboru sa v roku 2021 tento poplatok zvýši z 26,20 € na 31,20 €. Teda o 5 €, poplatok sa nemenil od roku 2017.

? Vo vašich novinách som sa dozvedel, že mesto Martin bude kandidovať na EHMK 26. Potešilo ma to. Čo ma však neteší, je stav

bytovky na Ul. Ambra Pietra. Je na hlavnom ťahu mestom a nie je to pekná vizitka.
Pán Jozef A., 92 r., Sever

Máme pre vás potešujúcu správu. Mesto Martin bolo úspešné a na projekt s názvom Prestupné bývanie v meste Martin získalo takmer 440-tisíc eur z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci operačného programu Ľudské zdroje s povinným spolufinancovaním 5 %. Podľa našich informácií v súčasnosti prebieha kontrola prípravy verejného obstarávania na príslušnom ministerstve a v priebehu roka 2021 by sa bytový dom – blok „B“ (časť 2) mal začať rekonštruovať. Vznikne tu 18 bytov, z toho 4 garsónky (15 – 17 m²), 8 jednoizbových bytov (29 – 36 m²), a 6 dvojizbových bytov (45 až 47 m²). Byty budú minimálne na 30 % určené pre marginalizovanú rómsku komunitu. Cieľom projektu je zastaviť diskrimináciu, segregáciu a nastaviť pozitívny obrat pri inklúzii sociálne a ekonomicky vylúčených osôb. Súčasťou projektu sú aj tzv. asistenti bývania a vznikne tu viacstupňová sústava sociálneho bývania.

? V minulom roku bolo dvakrát celoplošné testovanie občanov. Boli mestu preplatené náklady? Pani Renáta K., 52 rokov, Martin

Zo strany štátu boli mestu Martin uhradené náklady za I. a II. kolo testovania v požadovanej výške, t. j. cca 67 182 eur.

Povinnosť triediť kuchynský odpad, spoločne to v Martine zvládneme

■ Všetci stojíme pred neľahkou úlohou, ktorou je triedenie kuchynského odpadu z našich domácností. V zmysle § 81 ods. 7 písm. b) bod 3. Zákona č. 79/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov, je obec povinná zabezpečiť zavedenie a vykonávanie triedenia biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu od 1. 1. 2021. Táto povinnosť je uvedená aj vo Všeobecne záväznom nariadení č. 132 o nakladaní s komunálnymi odpadmi a s drobnými stavebnými odpadmi, schválenom Mestským zastupiteľstvom v Martine 15. 12. 2020. V zmysle zákona je našou povinnosťou kuchynský odpad triediť.

Samospráva musí zabezpečiť:

- prenájom zberných nádob,
- infraštruktúru zberu kuchynského odpadu,
- zber a frekvenciu kuchynského odpadu,
- mesto Martin nemá koncové zariadenie na spracovanie kuchynského odpadu. Kuchynský odpad bude odváňaný mimo mesto do bioplynovej stanice (výroba el. energie, hnojivo).

V nadväznosti na zabezpečenie zákoných povinností, ako aj neustále zvyšovanie nákladov na skládkovanie zmesového odpadu zo strany štátu, bolo nevyhnutné navýšiť aj poplatok za komunálny odpad v roku 2021 o 5 EUR.

Nie je nám ľahostajný názor občanov a len spoločne môžeme nájsť riešenia, ktoré môžu prispieť k spokojnosti nás všetkých.

Téme sa budeme naďalej venovať:

- informácie nájdete na: <http://martin.sk/kuchynsky-odpad>, ktoré budú pravidelne aktualizované, vyhodnocované, ...
- v každom čísle Martinských novín sa budeme venovať téme kuchynského odpadu, osвете, komunikácii, podnetom od občanov, ...

Pokiaľ všetci zodpovedne pristúpime ku triedeniu kuchynského odpadu, znížime podiel ukladania zmesového komunálneho odpadu na skládke, ktorej zápach znepríjemňuje život občanov. Ďakujeme, že sa zapojíte do triedenia kuchynského odpadu, naše životné prostredie si to zaslúži, ako aj naše deti a ich budúcnosť.

Ďalšie základné informácie sú uvedené v nasledujúcich letákoch.

ZBER BIOLOGICKY ROZLOŽITEĽNÉHO KUCHYNSKÉHO ODPADU

V zmysle zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch, je povinnosťou mesta Martin zabezpečiť zber biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu. Mesto Martin v spolupráci so spoločnosťou Brantner Fatra s.r.o začne **od 1.2.2021** vykonávať zber kuchynského odpadu spred rodinných domov zo **120 l** hnedých nádob označených nálepkou kuchynský odpad a spred bytových domov z **1 100 l** hnedých nádob označených nálepkou kuchynský odpad.

Kuchynský odpad je potrebné do nádob vkladať bez sáčkov akéhokoľvek druhu.

Zber biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu bude realizovaný podľa harmonogramu:

- rodinné domy:	1x za týždeň	od 1. marca do 30. októbra
	1x za 2 týždne	od 1. novembra do 1. marca
- bytové domy:	2x za týždeň	od 1. marca do 30. novembra
	1x za týždeň	od 1. decembra do 28. februára

AKO A DO ČOHO ZBIERAŤ KUCHYNSKÝ ODPAD?

DO KUCHYNSKÉHO ODPADU PATRÍ

- ✓ šupky z čistenia zeleniny a ovocia
- ✓ pokazené, nahnité ovocie a zelenina
- ✓ potraviny po záruke BEZ obalov
- ✓ starý chlieb, pečivo, koláče, kekсы
- ✓ ryža, cestoviny, zemiaky
- ✓ mäso, ryby, mliečne výrobky
- ✓ vajcia a škrupiny z vajec
- ✓ kávové a čajové zvyšky

DO KUCHYNSKÉHO ODPADU NEPATRÍ

- ✗ plasty, kovy, tetrapaky, papier, sklo vrátane obalov
- ✗ zelený odpad - tráva, lístie, konáre
- ✗ použitý jedlý olej a tuky
- ✗ tekutý odpad - polievky, omáčky, mlieko, voda
- ✗ uhynuté zvieratá a exkrementy
- ✗ ohorky z cigariet

Kuchynský odpad vysypať BEZ akýchkoľvek sáčkov, tašiek a iných obalov.

MARTIN

ZBER BIOLOGICKY ROZLOŽITEĽNÉHO KUCHYNSKÉHO ODPADU

POKYNY PRE DOMÁCNOSTI V BYTOVÝCH DOMOCH (PANELÁKY):

- kuchynský odpad je potrebné triediť v domácnosti do ľubovoľnej nádoby **bez sáčkov, tašiek a iných obalov**, následne takto zozbieraný odpad vysypať do **1100 l** hnedej nádoby s označeným logom kuchynský odpad

POKYNY PRE DOMÁCNOSTI V RODINNÝCH DOMOCH:

- kuchynský odpad je potrebné triediť v domácnosti do ľubovoľnej nádoby **bez sáčkov, tašiek a iných obalov**, následne takto zozbieraný odpad vysypať do **120 l** hnedej nádoby s označeným logom kuchynský odpad

- podmienkou **bezplatného** získania 1 ks hnedej 120 l nádoby je podpísaná **zmluva** o užívaní zbernej nádoby s mestom Martin, ktorá Vám bude poskytnutá **pri prevzatí nádoby**

- hnedú nádobu je možné získať od 11. 01. 2021 v pracovných dňoch od 7.00 do 15.30 h pri zachovaní všetkých protiepidemických opatrení na adrese: Brantner Fatra s. r. o., Robotnícka 20, 036 01 Martin

- imobilným občanom a dôchodcom po podpísaní zmluvy bude dovoz hnedej nádoby určenej na kuchynský odpad zabezpečený prostredníctvom spoločnosti Brantner s. r. o., po oznámení kontaktných údajov na: 043/421 13 33 alebo fatra@brantner.sk

Aktuálne informácie nájdete na stránke mesta: <http://martin.sk/kuchynsky-odpad>

Poštu v Košútoch stále potrebujeme

■ Jedným z problémov, ktorý dlhodobo ťaží obyvateľov mestskej časti Košúty, je absencia pobočky Slovenskej pošty, a. s., na tomto sídlisku. O tom, v akom štádiu je riešenie situácie, sme sa rozprávali s poslancom mestského zastupiteľstva Daliborom Steindlom.

– Problém pošty nás v Košútoch, ale aj na Severe dlhodobo trápi. V rámci ankety v uliciach nášho sídliska som sa ešte v roku 2018 opýtal spoluobčanov, čo si o tom myslia. Problém pošty sa umiestnil na prvom mieste a jeho akútnosť dokazuje aj petícia, ktorú podpísali stovky občanov. O novú poštu bojujem stále a aktuálny stav je nasledovný.

Na základe petície vykonalo vedenie Slovenskej pošty, a. s., kontrolu priestorov pobočky na Severe. Zodpovední pracovníci uznali, že priestory nie sú vyhovujúce. Z ich písomného vyjadrenia citujem:

„Dôvodom aktivít na presťahovanie pošty do nových priestorov je nepostačujúca priestorová kapacita pošty tak pre klientov, ako aj zamestnancov a ďalej uvedené technické nedostatky priestorov. Pošta má nedostatočný stiesnený priestor pre zákazníkov (zákaznícka hala), bez denného osvetlenia a dostatočného vetrania – problém najmä v lete – vzduch je ťažko vymeniteľný. V zázemí pošty (priestory pre ‚zázemné‘ činnosti zamestnancov) sú rovnako nedostatočné, chýbajú sklady na oznámené zásielky, pri rastúcej intenzite počtu balíkových zásielok rastú nároky na ich uloženie, ich uloženie obmedzuje

existujúci prevádzkový priestor. Uvedený stav spôsobuje opakované sťažnosti a nespokojnosť zákazníkov, tiež nespokojnosť zamestnancov a ich fluktuáciu.“

? Aké boli ďalšie kroky vedenia Slovenskej pošty?

– V marci 2020 sa Slovenská pošta, a. s., obrátila aj priamo na mesto Martin s požiadavkou na vytipovanie vhodných priestorov pre presťahovanie Pošty Martin 5.

Aktuálne spolu s podnikateľmi v MČ Sever a MČ Košúty hľadáme priestor, ktorý by bol vhodný pre umiestnenie pobočky. Nároky Slovenskej pošty, a. s., sú ale dosť špecifické, okrem finančných limitov sú to najmä tieto požiadavky:

- „Umiestnenie a vzájomné prepojenie priestorov a zároveň vstupov pre zákazníkov, zázemia s prepojením na ‚zásobovanie‘,
- možnosti manipulácie s poštovým materiálom – predovšetkým manipulácia s kontajnermi (distribúcia balíkov a ostatného materiálu),

- bezpečnostné prvky – denná výmena materiálu s poštovým kurzom (vrátane bezpečnosti s ohľadom na prepravu hotovosti, cenín (poštové ceniny, žreby, predávaný tovar, poistených zásielok,...) s ohľadom na dennú manipuláciu s materiálom – šírka prechodových plôch, bez prevýšení a iných prekážok, vzduchotechnika,
- hlučnosť – legislatívne požadované hodnoty, dostupnosť k výmenisku materiálu, vzhľadom na typy nákladných vozidiel, ktoré denne zabezpečujú prepravu materiálu, podmienky prebratia materiálu z vozidla – rampa, bezpečnosť a pod.“

? Existuje šanca, že takýto priestor v danej lokalite nájdete?

– Jeden z mála priestorov, ktorý podobným parametrom vyhovuje, sa nachádza v budove RŮCON na Ul. Jilemnického. Po niekoľkých stretnutiach s majiteľom objektu som sprostredkoval ponuku na priestory v tejto budove. Aktuálne sa ponuka vyhodnocuje a dúfam, že už čoskoro padne kladné stanovisko pre presťahovanie Pošty Martin 5.

V prípade, že ponuka nebude akceptovaná budeme musieť hľadať ďalej. Aj touto formou by som preto chcel požiadať obyvateľov o prípadne tipy na nové priestory.

■ Stovky obyvateľov sídliska podpísali petíciu

■ Dalibor Steindl pri organizovaní petície

faj.

foto: archív D. Steindla

KORONAKRÍZA SA V MINULOM ROKU NEVYHLA ANI PRIEKOPE

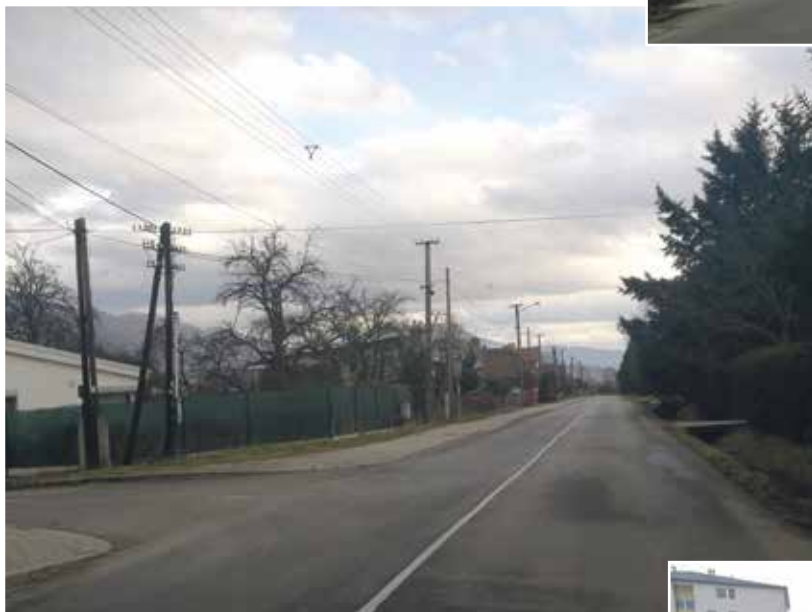
■ **Naša mestská časť pracuje s rozpočtom 64 732 €, keby sme to mali realizovať len z týchto peňazí, tak by sme neopravili ani časť týchto ciest.**

V našej mestskej časti Priekopa sa nám podarili rekonštrukcie ciest ako Ul. Medňanského a cesta na Martinské hole v časti Kolónia Hviezda, samozrejme potrebovali by sme toho opraviť omnoho viac, ale na všetko potrebujete peniaze a spolu s poslancami za mestskú časť Priekopa bojujeme za to, aby sme z rozpočtu mesta Martin získali čo najviac finančných prostriedkov do našej mestskej časti.

Ďalším problémom, ktorý už roky trápi občanov, sú chodníky, ktoré sú v havarijnom stave. Spolu s poslan-

■ Oprava Ulice Medňanského

■ Ulica Kolónia Hviezda, oprava časti cesty

cami sme si dali vypracovať štúdiu s celkovými nákladmi, ktoré sú na úrovni 100 000 EUR a postupne chceme začať s rekonštrukciou týchto chodníkov, o čom budeme občanov našej mestskej časti informovať kedy a kde sa bude táto rekonštrukcia vykonávať.

Spolu s poslancami za mestskú časť Priekopa sa nám podarilo v spolupráci s investormi dať do poriadku priestor za kolkárňou, kde bola dymovnica a postupne tam vzniká priestor, ktorý je vhodný na vytvorenie oddychovej zóny pre obyvateľov, ktorú, nepochybne, naša mestská časť potrebuje a budeme sa snažiť ju realizovať aj za pomoci občanov v rámci brigád, pretože na čom sa podieľajú občania svojim pričinením si dokázateľne viac strážia a vážia.

V našej mestskej časti sa nachádza knižnica, ktorá spadá pod VÚC Žilina, a vzhľadom na nepriaznivú finančnú

situáciu, chce VÚC minimalizovať náklady a došlo by k zrušeniu tejto knižnice v našej mestskej časti, tak sme spolu s poslancami za mestskú časť Priekopa vyvolali stretnutie s riaditeľom a hľadáme spôsob o udržanie knižnice v našej mestskej časti aj vzhľadom na to, že túto knižnicu navštevuje nemalá časť našich obyvateľov a pevne dúfame a urobíme všetko preto, aby táto knižnica bola zachovaná.

Čas a finančné prostriedky, ktoré budú poskytované priebežne počas roka našej mestskej časti, ukážu kam sa v tomto roku posunieme. Poslanci aj občania plne chápu ťažkú finančnú situáciu, ale budeme robiť všetko pre svojich spoluobčanov, aby sa bývanie v našej mestskej časti zlepšovalo.

Text a foto: Martin Hudec

■ Areál pripravený na oddychovú zónu

Záturčiansky kultúrny dom začína naberať nové kontúry

■ Kultúrny dom v Záturčí bol postavený v „Akcii Z“ našimi obyvateľmi, aby mala naša obec Záturčie kde uskutočňovať rôzne kultúrno-spoločenské akcie. Postupne sa striedali nájomcovia – armáda, súkromník. Je najvyšší čas kultúrny dom komplet zrekonštruovať a vrátiť mu plnohodnotnú funkciu, na ktorú bol postavený.

V našej mestskej časti máme základnú školu, materskú školu, súkromnú základnú umeleckú školu a súkromnú materskú školu pre deti s autizmom, všetky štyri by veľmi radi využívali sálu a priestory kultúrneho domu na rôzne oslavy, besiedky, koncerty, karnevaly a všetky akcie, ktoré školy organizujú. Klub dôchodcov Podháj – Záturčie, ktorý má okolo 100 členov si v zrekonštruovaných priestoroch určite nájde svoje miesto na činnosť. Obyvatelia nielen Záturčia, ale aj celého mesta budú môcť priestory využívať na svadby, oslavy, stužkové, zábavy, koncerty a rôzne kultúrno-spoločenské akcie. Naši obyvatelia budú priestory využívať na rôzne kondično-relaxačné cvičenia. Stolní tenisti sa opäť vrátia do priestorov kultúrneho domu a verím, že začneme opäť hrať súťaž a reprezentovať našu mestskú časť.

V kultúrnom dome sídli aj Dobrovoľný hasičský zbor Martin-Záturčie, ktorý má 167 členov. Už tento rok prebiehajú práce na prístavbe k pôvodnej garáži v kultúrnom dome. Mesto Martin získalo prostriedky od MV SR v sume 36 000 eur na prístavbu. Zrekonštruje sa priestor pôvodnej garáže kde parkuje hasičský automobil IVECO DAILY a vznikne priestor aj pre súťažný automobil Peugeot Partner a pre protipovodňový vozík.

V súčasnom období prebiehajú nasledovné práce:

- výmena strešnej krytiny,
- kompletná rekonštrukcia podkrovia,
- rekonštrukcia prvého poschodia a balkóna,
- rekonštrukcia sály, kuchyne a vnútorných priestorov,
- rekonštrukcia vstupného vestibulu,
- rekonštrukcia pripojenia sietí.

Mesto Martin vyčlenilo z rozpočtu mesta cca 850 000 eur na zveladenie nášho majetku.

V jarnom období nám ostáva už len posledná časť, a to je úprava vonkajších priestorov.

V podkroví vznikne nový priestor pre stolný tenis, posilňovňu, klub dôchodcov, školiacu miestnosť. Pôvodné strešné konštrukcie ostanú zachované, nakoľko boli a sú

budovaní kultúrneho domu, ale aj pri dlhých rokoch jeho fungovania a verím, že ešte bude rád pomáhať a dohliadať na jeho rekonštrukciu. Všetkým týmto ozajstným majstrom patrí veľké poďakovanie za výstavbu kultúrneho domu, ale poďakovanie patrí aj všetkým členom Telovýchovnej jednoty Snaha – Záturčie, dobrovoľným hasičom, futbalistom, stolným tenistom, šachistom, turistom a obyvateľom Horného a Dolného Záturčia, ktorí sa s veľkým nadšením podieľali na stavbe tohto kultúrneho stánku, ktorý slúžil, slúži a bude slúžiť pre ďalšie generácie. Ich práca bola veľmi kvalit-

vo výbornom stave. Na realizácii strechy sa vtedy podieľali ozajstní majstri, a to dlhoročný predseda miestneho národného výboru a dobrovoľného hasičského zboru František Laštík, bratia Štefan Vigoda a Karol Vigoda. Na stavebných prácach a na dozore má veľkú zásluhu dlhoročný funkcionár, tajomník miestneho národného výboru a riaditeľ Štátnych majetkov v Martinskom okrese Jaroslav Valko. Vodoinštalácie a kúrenárske práce vykonával a dozoroval dlhoročný predseda Dobrovoľného hasičského zboru v Záturčí František Staníček, ktorý má veľké zásluhy nielen pri

ná, a tak si vyžiada len určité úpravy. O naše upravené priestory prejavili záujem aj ochotnícki divadelníci, ktorí by radi našli svoj domov v našom kultúrnom dome.

Nedokážeme si ani predstaviť, akým spôsobom by sme vyjadrili našu vďaku v mene poslancov zo Záturčia a občanov Záturčia všetkým, ktorí sa o rekonštrukciu nášho kultúrneho domu zaslúžili: vedeniu mesta Martin, poslancom mestského zastupiteľstva a MV SR za príspevok na rekonštrukciu hasičskej zbrojnice, ktorá je súčasťou kultúrneho domu.

Text a foto: Tomáš Zanovít

Výbor mestskej časti Podháj – Stráne informuje občanov

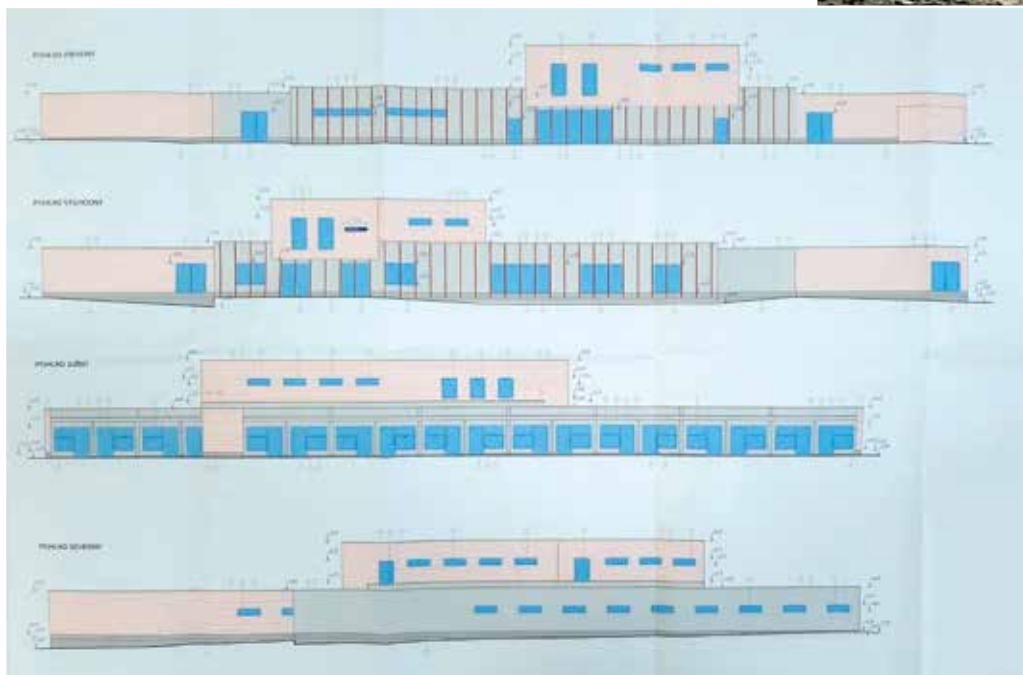
■ **Objem finančných prostriedkov, s ktorými bude výbor mestskej časti disponovať v roku 2021 je podobný ako v predchádzajúcich obdobiach a to 7,50 € na občana. Predstavuje to čiastku približne 51 000 €. Aj keď by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že peňazí je dosť, nepostačujú na väčšie investičné akcie, ktoré by sa v nadchádzajúcom období mohli zrealizovať.**

Jednou z nich je výstavba Domova sociálnych služieb, ktorá sa dostala aj medzi 2 investičné priority vedenia mesta. Druhou je revitalizácia Námestia SNP, pri OC Galéria.

V súčasnosti vrcholia práce na projektovej dokumentácii pre realizačný projekt, ktorý počíta s objemom 3 milióny eur. Centrum pre seniorov by malo stáť na pozemku po asanovanej zdevastovanej Materskej škole na Ul. Podhájska. Mesto Martin však zatiaľ nedisponuje takýmito finančnými prostriedkami, a preto bude robiť všetky kroky

■ Pozemok na DSS je pripravený

k tomu, aby sa pri realizácii využili aj mimorozpočtové zdroje, ako sú rôzne grantové schémy z prostriedkov Európskej únie. Ako nám prezradil Rudolf Kollár, poslanec za MČ Podháj – Stráne a zároveň viceprimátor mesta, v roku 2021 sa počíta s výstavbou I. etapy v objeme približne 1,5 milióna eur.

S mimorozpočtovými zdrojmi sa počíta aj pri revitalizácii Námestia protifašistických bojovníkov. Podľa slov Tomáša Ignačka, predsedu VMČ prioritou je, aby v prvom polroku bol hotový projekt a mesto sa tak mohlo prihlásiť do výzvy Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR. Spracovaná štúdia na vytvorenie multifunkčného priestoru na relaxáciu, zábavu pre menšie i väčšie deti, plného zelene s vytvorením parkovacích miest počíta s preinvestovaním asi 350-tisíc eur. Na realizácii by sa finančne podieľal aj VMČ.

Pozornosť poslancov sa zameriava aj na miestne komunikácie. Jednou z nich je cesta pod pizzériou Venézia a to zúženie na konci Ul. Goliana a napojenie na Ul. Tulsá. Koncom leta by mohlo byť známe technické riešenie na rozšírenie tejto komunikácie. Z dôvodu zníženia rýchlosti a väčšej bezpečnosti tu bol nainštalovaný retardér. No tento nestačí, a preto je na tejto komunikácii potrebné zabezpečiť aj dopravné vyznačenie.

Dlhoročným problémom, ktorý trápi obyvateľov Podhája, je aj neexistujúci chodník na Ul. Hrdinov SNP, Ul. Hollého smerom na Martinské hole. Ako sa nám podarilo zistiť, v príprave je projektová dokumentácia. Pri tejto realizácii sa tiež počíta s mimorozpočtovými zdrojmi v objeme asi 100-tisíc eur.

VMČ Podháj – Stráne spolupracuje aj s investormi. Či už je to príprava výstavby multifunkčného centra pri športovej hale alebo aktivity v bývalom pivovare. Tu sa pracuje na zmene funkcie priestoru z priemyselného využitia na priestor na bývanie.

Text a foto:
VMČ Podháj – Stráne

Martin sa pripravuje na prezentáciu projektu v súťaži o EHMK 2026

■ Už dlhší čas v martinskej verejnosti rezonuje informácia, že naše mesto kandiduje na udelenie titulu Európske hlavné mesto kultúry (EHMK) 2026. V novembrovom čísle sme informovali o základných faktoch a dianí v zložitom procese prípravy kandidatúry prostredníctvom článku tajomníka Rady národnej kultúry (RNK) Igora Váleka. Ten aj v tomto čísle informuje o aktuálnom dianí na prelome rokov.

Mílniky kandidatúry – od novej Rady po webovú stránku

Skôr ako prejdem k aktualizáciám v martinskej kandidatúre na udelenie významného titulu, umožňujúcim v mnohom oživiť dianie v meste, ktoré ho získa, rád by som pripomenul aspoň najdôležitejšie mílniky, ktoré sme museli popri našej ceste vystať.

17. október 2019 – Mestské zastupiteľstvo (MsZ) v Martine na základe iniciatívy jeho primátora Jána Danka schválilo členov Rady národnej kultúry (RNK);

17. január 2020 – delegácia rodiačeho sa prípravného výboru martinskej kandidatúry sa zúčastnila na MK SR v Bratislave na Informačnom dni o EHMK 2026;

19. február 2020 – na druhom zasadnutí RNK bol za jej predsedu zvolený historik, publicista a manažér kultúry Peter Cabadaj, za tajomníka spisovateľ a publicista Igor Válek a členmi Riadiaceho orgánu Rady sa stali múzejníčka Hana Zelinová, herec František Výrostko, kultúrny organizátor a predseda Kultúrnej komisie Martina Martin Lechan a kultúrny aktivista Adam Kmeť;

27. február 2020 – v Trenčíne sa konal osobitný seminár o EHMK – SR 2026 aj za účasti delegácie z Martina;

17. september 2020 – všetci prítomní poslanci MsZ v Martine jednomyselne odhlasovali samostatnú kandidatúru mesta Martin na titul EHMK 2026;

11. november 2020 – symbolicky, na deň patróna mesta (sv. Martina), Martin ohlásil na MK SR zámer kandidovať na udelenie titulu EHMK 2026;

18. november 2020 – na tlačovej konferencii primátor mesta a členovia prípravného

výboru oficiálne ohlásili kandidatúru mesta Martin na Európske hlavné mesto kultúry 2026;

7. december 2020 – tajomník RNK Igor Válek odovzdal oficiálne na MK SR prihlášku mesta Martin do súťaže EHMK 2026 v tlačenej forme bid booku, (ktorý bol výsledkom intenzívnej niekoľkomesačnej práce štábu ľudí);

8. – 11. december 2020 – mesto Martin splnilo aj ostatné formálne náležitosti a bolo zaradené medzi slovenské mestá kandidujúce na udelenie prestížneho titulu EHMK 2026, o čom ho informovalo MK SR;

15. december – predseda RNK Peter Cabadaj prezentoval výsledky prípravnej fázy kandidatúry pred poslancami MsZ v Martine;

19. december 2020 – oficiálne bola „spustená“ webová stránka kandidatúry martin2026.eu, ktorá spĺňa všetky požadované atribúty i štandardy a je pripravená postupne sa stať plnohodnotným kultúrno-spoločenským portálom všetkých kultúrnych ľudí

mesta a nenahraditeľným moderným informačným zdrojom pre jeho návštevníkov zo Slovenska aj zahraničia (podrobnejšie v budúcom čísle MN).

Hektické týždne – Martin je v sedmičke

Treba povedať, že hlavne posledné týždne roka 2020 boli mimoriadne hektické, náročné na čas aj „hustotu“ práce, často trvajúcej od rána až do neskorej noci. No, v takpovediac výkonnom štábe kandidatúry, sme všetko stihli a všetko bolo v poriadku. Dôkazom je informácia, ktorá prišla z MK SR priam pod stromček, 23. decembra na pravé poludnie.

Ministerstvo nám oznámilo, že prijalo prihlášku mesta Martin do predbežného výberu a naša žiadosť bola postúpená Európskej komisii. Zároveň nás pozvali na vypočutie v rámci predbežného výberu, ktorý sa uskutoční 2. – 5. februára 2021 v priestoroch MK SR. Podľa harmonogramu vypočutia kandidátskych miest (sú nimi aj Banská Bystrica, Hlohovec, Nitra, Prešov, Trenčín a Žilina) je našim dňom „D“ 3. február 2021.

Z uvedeného je zjavné, že naša aktuálna a nemenej intenzívna práca sa počas celého januára sústreďuje na prípravu dôstojnej a silnej prezentácie kandidatúry. Navyše, vzhľadom na súčasnú pandemickú situáciu, je vysoko pravdepodobné, že sa spojenie so skupinou odborníkov uskutoční online, takže okrem kvalitného obsahu budeme musieť pre zabezpečenie hladkého priebehu prenosu pripraviť aj technicky kvalitnú a bezpečnú „dialnicu“. Nateraz chcem všetkých Martinčanov ubezpečiť, že pre úspešnú kandidatúru mesta robíme všetko, čo v rámci vytvorených podmienok môžeme. Vnútorne nasadenia a invenčné vklady sú už osobným bonusom každého, kto sa aktívne zúčastňuje vo všetkom uvedenom. Tak aby kultúra v Martine napredovala a mohla privítať aj mnohotvárnú európsku „sestru“.

Text a foto: Igor Válek

100 rokov lyžovania na Martinských holiach

■ **Ľubomír Bernát sa venuje fenoménu zjazdového lyžovania v Martine, Vrútkach, v Turci množstvo rokov. Má rozsiahly archív a o tejto téme dokáže zasvätené hovoriť celé hodiny. No vzhľadom na rozsah nášho článku, sme nútení z jeho rozprávania vybrať len najdôležitejšie míľniky zo storočnej histórie lyžovania na Martinských holiach.**

Na Martinské hole sa chodilo od nepamäti. Menej zdatní chodievali na Lásky, Stráne, Škodovo, Osikovo. Rozvoj železníc umožnil lepšiu dostupnosť jednotlivých krajín a výrazne podporil cestovanie. Prvé organizované hromadné zájazdy do Malej Fatry sú dokladované od roku 1879, vtedy vyšli aj prvé knihy o krásach Považia. Začali sa značkovať turistické chodníky a týmto sa začal rozvíjať turistický ruch v Malej Fatre. To sa prejavilo i v športových aktivitách, vo vytváraní prvých turistických a lyžiarskych spolkov. Ich členovia od počiatkov hľadali možnosti sprístupnenia vrcholov Malej Fatry a možnosti pobytov aj v zimnom období na hrebeni Malej Fatry. Prvé pokusy o založenie spolku SOKOL v Martine sa uskutočnili už v roku 1871, no bez väčšieho úspechu. V roku 1892 vznikla Turčianska sekcia MTE a činnosť vyvíjala do roku 1914, kedy zanikla. V roku 1917 bol založený Maďarský turistický a lyžiarsky klub – fatranský odbor (Štefkó, Markovits, Posevitz, Szolárik...)

Rok 1921

26. januára 1921 bol v Turčianskom Svätom Martine založený spolok SOKOL. O niečo neskôr v tom istom roku vznikol v meste aj Klub československých turistov Martin (Sudek, Koreň, Hubka, Izák, Zboril, Szolárik). Vznik a výrazné aktivity týchto dvoch organizácií možno považovať za prvý, základný míľnik rozvoja lyžiarskeho športu na Martinských holiach a v Martine. O dva roky neskôr už vznikol pri SOKOLE samostatný lyžiarsky krúžok (Grúber, Nečas, Popelka, Počtárik, Cerjan, Floch, Vajda, Ruttkayová, Beranovský...).

Chaty a prístup na Martinské hole

Veľký prínos pre rozvoj turistiky a lyžovania priniesol Klub československých turistov (KČST). Už v roku 1925 vypracoval plán výstavby turistických útulní a chát na hrebeni Malej Fatry. Prvú chatu postavili členovia klubu na Kľačianskej Magure v r. 1926, neskôr ju pome-

novali po správcovi Dionýzovi Lamošovi. Na Martinských holiach statkár Reichel prestaval pastiersku kolibu na chatu pre

■ Vlek TURDUS

svoju chorú dcéru. No tá ju málo využívala a chata schátrala. KČST najprv chatu a neskôr aj pozemok odkúpil. Členovia klubu stavbu opravili, pomenovali ju Halašova útulňa a odovzdali do užívania správcovi Jariabkovi v máji r. 1929. Turisti a lyžiari netúžili po hoteloch a nepotrebovali žiaden luxus. Stačila im možnosť stretávať sa v priateľskom prostredí ozajstných turistov. Hlavným komfortom bola pre nich predovšetkým čistota a vzorný poriadok. Okrem Halašovej útulne bola na hrebeni Lúčanskej Malej Fatry postavená chata Jindra Bagara (1932), s kapacitou 35 postelí. Na Flochovej lúke postavil v r. 1933 Ján Floch so synom Štefanom chatu s kapacitou 50 postelí. V roku 1934 KČST postavil podľa projektu Ing. Alberta Urbana chatu so 70 posteľami v 20 izbách a so 60 lôžkami v nocľahárni. Elektriku pre chatu vyrábala malá vodná elektráreň. Okrem týchto chát slúžila turistom i malá turistická chatka pod Minčolom – Longrif búda a Chata mieru na Priekopských holiach. Okrem toho mohli turisti využívať ešte aj starú chatku baróna Révaia pod Chlebom a Majláthovu pod F. Kriváňom, ktorá však v r. 1934 vyhorela.

KČST vybuďoval aj starú cestu, tzv. serpentinu na Martinské hole pre lepšie sprístupnenie útulní a jestvujúcich chát (Flochova, Halašova a KČST), ako aj hrebeňa Lúčanskej Malej

■ Chata na Martinských holiach

Fatry s Bagarovou chatou. V období II. svetovej vojny, v r. 1944 fašisti väčšinu chát vypálili.

Povojnová história

Po vojne bolo hlavnou úlohou obnoviť zničené turistické objekty. Okrem chaty na Mar-

■ Geczy s partiou na Martinských holiach

inských holiach, boli postavené nové chaty na Kľačianskej Magure, Chlebe, Plešeli.

Významným medzníkom v histórii lyžovania na Martinských holiach bolo postavenie prvého lyžiarskeho vleku (vlastnej konštrukcie Viléma Krause) v roku 1957, druhý – typu TURDUS s naftovým motorom postavili o rok neskôr. Následne v ďalšom období, za pomoci ZTS Martin, nastalo výrazné budovanie lyžiarskeho strediska.

Ale o tom už nabudúce, v ďalších číslach nášho periodika. Reč bude o výstavbe vlekov, lanovky, novej cesty, ale najmä o ľuďoch. Chatároch, lyžiarskych šampiónoch, pretekároch a pretekoch i nadšených organizátoroch. O ľuďoch, ktorí sa nezmazateľne zapísali do storočnej histórie Martinských holí.

faj

Foto: archív Ľ. Bernáta

Finále folklórnej šou Zem spieva sa zúčastnila aj talentovaná speváčka a folkloristka Natálka Lettrichová

Natálka Lettrichová pochádza z dedinky Budiš. Je členkou folklórneho súboru Lúčik, do ktorého sa dostala ešte ako škôlkarka. Pravidelne sa zúčastňuje rôznych speváckych súťaží doma aj v zahraničí v populárnom, ale aj folklórnom speve. Najviac si cení úspech v súťaži Sanremo Junior v Prahe. Jej vzorom v popmusic je speváčka Kristína a jej snom je stať sa členkou Lúčnice. Okrem spevu sa venuje aj výtvarnému umeniu, rada kreslí, maľuje, pracuje s hlinou, ale aj jazdí na koni, rada športuje, háčkuje či štrikuje. Zúčastňuje sa aj recitačných súťaží v poézii aj próze. „Najradšej spievam trávnicu, ale rada si zaspievam aj rezkú pesničku.“ K jej obľúbeným piesňam patrí Keď si ja zaspievam a Keď som v našej záhrade.

V roku 2020 bola Natálka účastníčkou folklórnej šou Zem spieva. S prípravou jej pomáhala pani učiteľka, zároveň aj vedúca DFS Lúčik Gabriela Očkajová, ktorá Natálke vyberá aj súťažné piesne, a ktorá ju aj do súťaže prihlásila. „Natálka je úžasné dievča, veľmi cieľavedomé, talentované, a všetko čo chce to aj dosiahne“. S výberom piesní Natálke pomáhali vedúca Folklórneho súboru Lysec Eva Dudková, Monika Barabášová a Alena Havlínová z DFS Turiec. Na súťaže sa Natálka pripravuje dvakrát týždenne po skúške Lúčiku, no keď treba, tak aj viackrát.

Na kastingu v Martine Natálka spievala Jánске piesne z Ratkova, rovnako ako aj v základnom kole. Do semifinále, kde zaspievala Horné štálové nôt y z obce Belá-Dulice, ju posunula porota. „Semifinále bolo značne stresujúce, bolo to veľmi náročné, únavné, ale prišlo ma povzbudiť veľa ľudí a dievčatá zo súboru, ktoré spravili skvelú atmosféru a veľmi som si to užila. Všetci sme sa navzájom povzbudzovali a podporovali“, hovorí Natálka. „Na semifinále som sa veľmi tešila, ale bol tam trochu aj strach, bolo to predsa naživo, mala som trochu trému keď som sa postavila na pódium, ale keď som začala spievať tak tréma opadla,“ dodáva.

Do finále sa prebojovala na základe diváckeho SMS hlasovania. Finálové kolo bolo pre pandémiu presunuté až na december, a tak si Natálka piesne precvičovala sama. Keď sa priblížil termín finále, každý voľný deň venovala príprave s pani učiteľkou. Na finálový večer si pripravila tri piesne zo Sklabine. Finále sa malo v priamom prenose uskutočniť v sobotu 19. decembra, za prísnych opatrení a bez divákov. Publikum mali tvoriť samotní účinkujúci a navzájom sa

podporovať. Aj tu však zasiahli opatrenia a zákaz vychádzania, a tak sa vystúpenia museli predtiahť už v piatok a kvôli bezpečnosti boli aj bez publika, pretože účinkujúci sa nemohli navzájom stretnúť. Natálka sa na finále veľmi tešila, no bolo jej ľúto, že sa nestretla s ostatnými účinkujúcimi. Na pódium spievala a tancovala s herečkou Petrou Vajdovou a za hudobného sprievodu huslistu Mareka Končeka. Finálový večer bol vysielaný naživo, porota sa s účinkujúcimi, ktorí už medzičasom boli doma, spájala prostredníctvom

videorozhovoru a o víťazovi rozhodli opäť diváci na základe SMS hlasovania.

Aj keď sa Natálka nestala víťazkou, nie je sklamaná, skôr naopak. Od poroty dostala pekné hodnotenie, čo ju teší. Účast v šou berie ako veľkú skúsenosť, ktorá ju posunula ďalej. „Som veľmi rada, že som sa zúčastnila tak skvelej šou. Mám úžasné spomienky, stretla som veľa skvelých ľudí a každopádne neľutujem ani jednu minútu venovanú šou Zem spieva“, zhodnotila Natálka svoju účasť v súťaži a dodáva: „Chcela by som sa poďakovať všetkým, ktorí mi akokoľvek pomáhali s prípravou, hlavne mojej pani učiteľke Gabriele Očkajovej, Eve Dudkovej, Monike Barabášovej, Alene Havlínovej, Marekovi Končekovi za úžasný hudobný sprievod a herečke Petre Vajdovej.“

TVT